

НАУКОВА ШКОЛА
«ІСТОРІЯ РЕЛІГІЇ, ЦЕРКВИ І ЇХ
ВЗАЄМОВІДНОСИН ІЗ ДЕРЖАВОЮ В УКРАЇНІ»

Пащенко Володимир Олександрович
(1947 – 2010)

Наукова школа доктора історичних наук, кандидата філософських наук, професора, дійсного члена Академії педагогічних наук України, ректора ПНПУ імені В.Г. Короленка (1991–2008 рр.) сформувалася на кафедрі історії України. У 1994 р. В.О. Пащенко захистив докторську дисертацію «Політика радянської держави щодо православної церкви в Україні. 20–30-ті роки ХХ ст.», спеціальність 07.00.01 – історія України. Дослідження започаткувало новий напрям наукових пошуків в історії України за радянської доби і було присвячене державно-церковним відносинам у контексті адміністративно- правового поля, створеного для релігійних спільнот. Учений проаналізував напрями руйнації Церкви правлячою партією більшовиків, простежив наростання антагонізму між ними у різних сферах життя, визначив три вектори державно-партійної політики у 1920–1930-х рр.: знищення матеріальної бази Православної

церкви, розкольніцька діяльність серед духовенства і віруючих, переслідування і репресії. Ця схема вплинула на формування тематики досліджень багатьох сучасних науковців. Наукова спадщина академіка В.О.Пашенка становить більше 400 опублікованих монографій, посібників, довідників, статей.

Осередком наукової школи була кафедра історії України, на якій діяла аспірантура і докторантура. У своїй основі проблематика наукової школи сконцентрувалася на поліконфесійному характері державно-церковних відносин. Молоді і досвідчені науковці займалися вивченням історії православ'я та його численних відгалуджень, пізнього протестантизму, греко-католицизму, римо-католицизму, юдаїзму та ін., ролі окремих державних і силових структур в антирелігійній стратегії. З часом розширилася хронологія наукових досліджень представників наукової школи до XVIII – XIX ст., а також поглиблювалося їхнє теоретичне й методологічне підґрунтя, в основі якого закладені фундаментальні принципи історії та академічного релігієзнавства. Академік Володимир Пашенко та його учні започаткували у вітчизняній науці новий самостійний напрям, який набув міждисциплінарного характеру – історію державно-церковних відносин в Україні у новий та новітній періоди історії України.

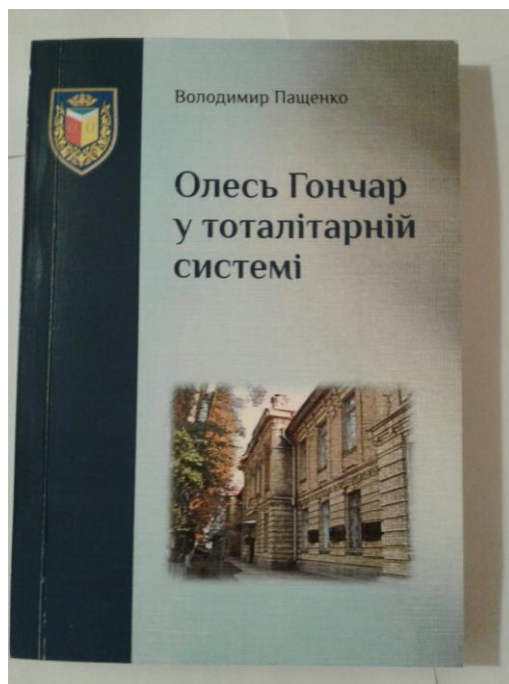
З ініціативи вченого в 2006 р. у Полтавському педуніверситеті було започатковано проведення наукових конференцій «Держава і Церква в новітній історії України», яка стала науково-практичним майданчиком обговорення актуальних проблем історії церковно-релігійного життя в Україні у ХХ–ХХІ ст. Всього було проведено сім конференцій, котрі мали статус міжнародних і всеукраїнських.

Завдяки діяльності наукової школи академіка В.О. Пащенка кафедра історії України встановила тісні наукові зв'язки з Інститутом історії України та Інститутом філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, Відділенням релігієзнавства останнього, Департаментом у справах релігій та національностей Міністерства культури України, співпраця з якими продовжується донині.

На жаль, засновник наукової школи Володимир Пащенко рано пішов із життя у розквіті творчих сил, маючи за плечима величезний досвід і здобутки, а ще більше – незреалізованих планів. Останні аспіранти захистили дисертації після відходу у вічність Володимира Олександровича. У 2017 році побачила світ остання книга вченого, незавершений рукопис

якої був виявлений в особистому архіві, переданому родиною до фондів наукової бібліотеки ПНПУ імені В.Г. Короленка, та підготовлений до друку впорядниками : Пащенко В.О. Олесь Гончар у тоталітарній системі : монографія / Володимир Пащенко; [уклад.: М. Степаненко, Л. Бабенко, В. Орехова]. – Полтава:ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. – 276 с.

До складу наукової школи акад. Пащенко В.О. входять : Сітарчук Р.А. «Протестантські об'єднання в Україні у контексті соціальної політики більшовиків (20 – 30-ті роки ХХ ст.)», 2005, «Адвентисти сьомого дня в українських землях у складі Російської імперії (друга половина ХІХ ст. – 1917 рік)», 2008; Волошин Ю.В. «Православна церква в Україні періоду нацистської окупації (червень 1941 – жовтень 1944 рр.)», 1997, «Розкольницькі слободи на території Північної Гетьманщини у ХУІІІ ст.: історико-демографічний аналіз», 2008; Бабенко Л.Л. «Органи державної безпеки у структурі взаємовідносин держави і Православної церкви в радянській Україні (1918–середина 1950-х рр.)», 2015; Гладкий С.О. «Православне парафіяльне духовенство в суспільному житті України на початку ХХ століття», 1996; Лаврик Г.В. «Політика радянської держави щодо православної церкви: історико-економічні аспекти». 1996; Пивоварська К.Б. «Вірменська національна меншина в Україні у 20–30-ті роки ХХ

століття», 2004; Нагорна Т.В. «Православне сектантство в Україні у ХІХ – на початку ХХ століття», 2007; Вільховий Ю.В. «Політика радянської держави щодо протестантських церков в Україні (середина 40–70-х років ХХ століття», 2003; Лахно О.П. «Опозиція в баптистсько-євангелістському русі в УРСР (середина 40-х – 1980-ті роки», 2008; Швець Л.М, «Особливості реалізації місцевими органами влади державної політики щодо громади РПЦ в Україні (середина 1940 – 1 половина 1960-х років), 2011; Гура О.А. «Політика радянської держави щодо релігійних меншин УРСР в середині 1940–першій половині 1960-х рр. (на прикладі римо-католицьких та юдейських громад), 2011; Нагорний В.В. «Правове регулювання діяльності релігійних течій православного походження в Україні наприкінці ХУІІІ – на початку ХХ століть», 2013.

Учасники наукової школи академіка В.О. Пащенко стали основою для створення у 1998 р. Полтавського відділення Української асоціації релігієзнавців (УАР) як регіональної філії УАР, голова – проф. Сітарчук Р.А.